

הקדמה מאת פרופ' ראובן אור

“רוח-איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה”.

– משלי י"ח 14

במהלך המאה ה-20 ובמיוחד בעשורים האחרונים שלה התקדם המדע הרפואי בצעדי ענק בהבנת הביולוגיה של האדם ובתהליכי התפתחות המחלות. כתוצאה מכך, חלה התקדמות משמעותית בפיתוח תרופות ושיפור בתוצאות הטיפול של מחלות רבות. באופן מפתיע צפינו בתהליך של פיחות בערכים של היחס בין רופא למטופל, כך שמידע רב על בסיס מולקולרי של המערכות בגוף לא תרם לקידום האמון והביטחון של מטופלים בצוות הרפואי. התפתחות בלתי צפויה זו היא אחד הגורמים לכך שבדור האחרון יש מגמה מתמשכת של מטופלים שבוחרים לנטוש את הרפואה הקונבנציונאלית לטובת הרפואה המשלימה. מערכת הבריאות חייבת לראות בדאגה תהליך מסוכן זה ולעודד את השילוב הנכון של מרכיבים מהרפואה המשלימה במסגרת הטיפול בחולים.

בעבר הגדירו את שיטות הטיפול הנוספות כ"רפואה אלטרנטיבית". ניתן לחלק את הגישות הטיפוליות ל-5 קטגוריות: א. מבוססות גוף כגון כירופרקטיקה, רפלקסולוגיה ועיסוי. ב. גוף-נפש כגון מדיטציה, דמיון מודרך, היפנוזה, תמיכה רוחנית ורגיעה. ג. אנרגיה כגון דיקור ורייקי. ד. תוספים טבעיים כגון צמחי מרפא, תוספי תזונה, ויטמינים ומינרלים. ה. כלל מערכתי כגון נטורופתיה והמרכיבים השונים של הרפואה הסינית המסורתית.

מאחר שמחקרים הוכיחו שמטופלים רבים משתמשים בשיטות ריפוי אלו לעיתים במקביל לרפואה הקונבנציונאלית ואף במקומה, החליף מכון הבריאות הלאומי האמריקאי את המונח לרפואה משלימה וחלופית (Complementary & Alternative Medicine-CAM).

למרות השינויים בהגדרות לא צפינו במיסוד הרפואה המשלימה ובשילובה במסגרת מערכות הבריאות. רופאים רבים שכן רואים בשילוב הזה דרך חיובית וחשובה, החלו בעשור האחרון לפתח את הרפואה האינטגרטיבית או רפואה משולבת – מגמה חדשה אשר מבטאת פתיחות של מערכת הבריאות כלפי שילוב של מרכיבים מהרפואה החלופית עם הרפואה הקונבנציונאלית.

כיום יש רופאים רבים אשר מכירים ביכולתה של הרפואה האינטגרטיבית/משולבת להתמודד עם המורכבות של הטיפול במחלות רב מערכתיות ובמחלות

ממאירות. הצוות הרפואי אשר מקדם את הרפואה המשולבת, מכיר בחשיבותה של רפואה זו הן בצד הטיפולי והן בכל ההיבטים של טיפול באדם כמכלול של גוף ונפש. טיפולים המבוססים על רפואה משולבת עשויים לשפר באופן משמעותי את מערכת היחסים בין הצוות הרפואי למטופלים, לחזק את האמון של המטופלים ברופאים והאחיות ועל ידי כך לחבר את המוח והנפש לגוף ולהביא לתרומה סגולית לאיכות החיים וליכולת התמודדות עם מחלות וטיפולים קשים.

במאמר שפורסם בעיתון המדעי "The Journal of Supportive Oncology" בספטמבר 2013 מדווחים ד"ר טרואנט וחבריו על תועלת משמעותית לרפואה המשולבת בחולים בסרטן מתקדם שלא קשורה לריפוי המחלה. נצפו שיפור משמעותי בהרגשה הכללית הטובה ותחושת בריאות, חיזוק תחושת הרוגע והורדה בדרגת הלחץ הנפשי, עלייה בתחושת האנרגיה, התמודדות טובה יותר עם תופעות הלוואי של הטיפול הקונבנציונאלי ושיפור כללי באיכות החיים.

הרפואה האינטגרטיבית עשויה לגרום לשינוי משמעותי במערכת הבריאות מאחר שהיא תגרום לכך שאיכות החיים של המטופלים שלנו תהיה מרכז ההתייחסות בתכנון הטיפול המתמשך ובביצועו.

הגישה החדשה של רפואה משולבת אמורה להתמקד בחולה כגוף שלם, ולכן גם תשפיע על אורח החיים של המטופלים על כל מרכיביו. היא תביא לכך שהחולים יהיו שותפים מלאים להחלטות על דרכי הטיפול ושילוב של תרופות שונות, הם יבינו שהמדע והידע הרפואי מוגבלים, במיוחד במחלות כרוניות ובמחלות מסכנות חיים, ולכן יש צורך בשילוב של אמצעים נוספים כחלק מהטיפול.

הרפואה האינטגרטיבית במיטבה תשלב רפואה מבוססת מדע ברמה הגבוהה ביותר עם חמלה ותשומת לב למטופל ולמצבו הנפשי והרגשי.

ראוי לציין שהפילוסוף והרופא הדגול רבי משה בן מימון (הרמב"ם) כתב ספרי רפואה חשובים ביותר אשר עקרונותיהם נכונים גם בימינו אלה. הרמב"ם היה הראשון שהדגיש את הגישה הרפואית של גוף-נפש והמליץ לרופאים לטפל באדם ולא במחלה. אחד ממשוררי מצרים כתב על הרמב"ם בהשוואה לרופא היווני גאלנוס: "מלאכת גאלנוס ריפאה את הגוף בלבד, אך זו של משה גם את הגוף וגם את הנפש."

רק שילוב של כל אמצעי הטיפול הקונבנציונאליים והחלופיים במסגרת הרפואה המשולבת יבטיח שהן המטופלים והן הצוות הרפואי ירגישו שהטיפול ניתן באופן מקיף וללא התעלמות מאמצעים וטיפולים שעשויים לתרום לשיפור תוצאות הטיפול לטווח ארוך. הרפואה המשולבת מתאימה לאמרתו של שלמה המלך בספר משלי אשר קובעת שרוח איש יכולה לשפר את השליטה במחלה וסיבוכיה, ואילו אדם שרוחו נכאה לא יוכל להתמודד עם מחלתו.

ספרה המיוחד והמרגש של דורית ראשוני-מנדיל מהווה מסמך אנושי-מדעי ברמה הגבוהה ביותר אשר מייצג את הרפואה המשולבת מנקודת מבט של המטופל הבודד, שבהעדר תשתית לרפואה אינטגרטיבית, מצליח לגייס בעצמו את כוחות הנפש כדי ליצור תוכנית טיפול שלמה ואינטגרלית. מכאן חשיבותו הגדולה והמיוחדת של הספר של דורית ראשוני-מנדיל, והוא עשוי לקדם את התהליך של פיתוח הרפואה האינטגרטיבית בישראל.

דורית מתארת בספרה בסגנון מיוחד ומרתק מגוון רחב של חולים הסובלים מסוגים רבים של מחלת הסרטן, סוגי טיפול שונים ושורה ארוכה של סיבוכים, כל זאת בשילוב מעניין ומקיף של אמצעי טיפול מהרפואה המשלימה.

אני בטוח שספר מופת זה יהווה אבן פינה חשובה ביותר בהתפתחות הרפואה המשולבת בישראל.

הספר מעמיד את הרפואה המשולבת כאתגר בפני מערכת הבריאות להפוך אותה לרפואת העתיד של המאה ה-21.

פרופ' ראובן אור

מנהל המחלקה להשתלת מח עצם,

המרכז לאימונותרפיה ואימונולוגיה של הסרטן

בית החולים האוניברסיטאי Immunobiology Research Center

הדסה עין כרם